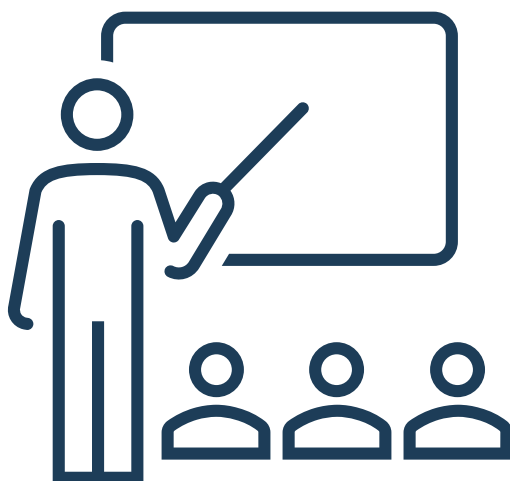

ΕΝΟΤΗΤΑ 2η

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Περιεχόμενα

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ 1

Κείμενο 1

Απαντήσεις στις ερωτήσεις κατανόησης του σχολικού βιβλίου.....5

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Αθήνα

Κείμενο

Ἐν Ἀθήναις τοὺς παῖδας μετ' ἐπιμελείας διδάσκουσι καὶ νοθετοῦσι. Πρῶτον μὲν καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ ἐπιμελοῦνται ὅπως βέλτιστος γενήσεται ὁ παῖς, διδάσκοντες ὅτι τὸ μὲν δίκαιον, τὸ δὲ ἄδικον καὶ τότε μὲν καλόν, τότε δὲ αἰσχρόν ἐστι. Εἶτα δέ, ἐπειδὴν οἱ παῖδες εἰς ἡλικίαν ἔλθωσιν, οἱ γονεῖς εἰς διδασκάλων πέμπουσιν, ἔνθα οἱ μὲν γραμματισταὶ ἐπιμελοῦνται ὅπως γράμματα μάθωσιν καὶ τὰ γεγραμμένα ἐννοῶσι, οἱ δὲ κιθαρισταὶ τῷ κιθαρίζειν ἡμερωτέρους αὐτοὺς ποιεῖν πειρῶνται καὶ τὰς τῶν παιδῶν ψυχὰς πρὸς τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν ἁρμονίαν οἰκειοῦσι. Ἔτι οἱ παῖδες ἐν γυμνασίοις καὶ παλαίστραις φοιτῶσιν, ἔνθα οἱ παιδοτρίβιαι βελτίω τὰ σώματα αὐτῶν ποιοῦσι, ἵνα μὴ ἀναγκάζωνται ἀποδειλιᾶν διὰ τὴν τῶν σωμάτων πονηρίαν.

Πλάτων, Πρωταγόρας 325c-326c (ελεύθερη διασκευή)

Μετάφραση

Στην Αθήνα διδάσκουν και συμβουλεύουν τα παιδιά με φροντίδα. Αρχικά και η παραμάνα και η μητέρα και ο παιδαγωγός και ο ίδιος ο πατέρας φροντίζουν πώς θα γίνει το παιδί πολύ καλό, διδάσκοντας (το) ότι το ένα είναι δίκαιο, το άλλο άδικο κι (ότι) αυτό είναι ωραίο το άλλο όμως άσχημο. Και έπειτα, όταν τα παιδιά φτάσουν στην κατάλληλη ηλικία, οι γονεῖς τα στέλνουν στα σπίτια των δασκάλων, όπου οι δάσκαλοι της γραφής και της ανάγνωσης φροντίζουν να τα μάθουν γράμματα και να καταλαβαίνουν αυτά όσα έχουν γραφτεί, ενώ οι δάσκαλοι της μουσικής με το να παίζουν λύρα προσπαθούν να τα κάνουν πιο ήμερα και εξοικειώνουν τις ψυχές των παιδιών με τον ρυθμό και την αρμονία. Επιπλέον, τα παιδιά συχνάζουν σε γυμναστήρια και παλαίστρες, όπου οι γυμναστές κάνουν πιο δυνατά τα σώματά τους, για να μην αναγκάζονται να δειλιάζουν εξαιτίας της κακής σωματικής κατάστασης.

Νοηματική απόδοση κειμένου

Ο Πλάτωνας στο κείμενο αυτό αναφέρει με ποιον τρόπο εκπαιδεύονταν τα παιδιά στην αρχαία Αθήνα. Οι αρχαίοι Αθηναίοι φρόντιζαν ιδιαίτερα την εκπαίδευση που έδιναν στα παιδιά τους. Προτού το παιδί πάει στο σχολείο, οι γονείς αλλά και η τροφός και ο παιδαγωγός φρόντιζαν ιδιαίτερα να γίνει πολύ καλό. Γι' αυτό το δίδασκαν τι είναι το δίκαιο, τι το άδικο, τι είναι ωραίο και τι άσχημο. Και όταν το παιδί έφτανε στην κατάλληλη ηλικία, τότε οι γονείς το έστελναν στο δάσκαλο της γραφής και της ανάγνωσης, από τον οποίο μάθαινε να γράφει, να διαβάζει και να καταλαβαίνει όσα γράφονταν. Ιδιαίτερη έμφαση έδιναν και στην καλλιέργεια της ψυχής μέσω της ενασχόλησης με τη μουσική. Την ευθύνη για αυτό έφερε ο δάσκαλος της μουσικής, ο οποίος παίζοντας τη λύρα του, προσπαθούσε να κρατάει τα παιδιά ήρεμα και εξοικείωνε τον ψυχικό τους κόσμο με το ρυθμό και την αρμονία. Τέλος, σημαντική συμβολή στη διαπαιδαγώγηση του νέου αποτελούσε ο δάσκαλος της γυμναστικής (στα γυμναστήρια και στις παλαιίστρες), με του οποίου την καθοδήγηση το σώμα του παιδιού γινόταν τόσο δυνατό, ώστε σε μια δύσκολη στιγμή της ζωής του να μη φοβάται, φρόντιζε για τη σωματική διάπλαση και την καλή υγεία των νέων.

Πραγματολογικά- Ερμηνευτικά Σχόλια

Έν Αθήναις τὸς παῖδας μετ' ἐπιμελείας διδάσκουσι καὶ νουθετοῦσι:

Η εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Αθήνα, ήταν ιδιαίτερα επιμελημένη και γι' αυτό αποτέλεσε πρότυπο για πολλές άλλες ελληνικές πόλεις. Βασικός της στόχος ήταν η διαμόρφωση ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων, οι οποίες θα έχουν αρμονική ανάπτυξη και στο σώμα και στο πνεύμα. Οι νεαροί Αθηναίοι ασκούσαν το σώμα τους για να αποκτήσουν δύναμη και ομορφιά και ταυτόχρονα γενναιότητα και ευψυχία, προκειμένου να υπερασπίζονται την πατρίδα τους. Παράλληλα, καλλιεργούσαν το πνεύμα και την ψυχή τους, με απώτερο στόχο να γίνουν ενάρετοι πολίτες. Μ' αυτό τον τρόπο υλοποιούνταν το ιδανικό της αθηναϊκής εκπαίδευσης αλλά και της αθηναϊκής κοινωνίας, δηλαδή η δημιουργία «καλῶν κάγαθῶν» πολιτῶν.

Βασικά χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης στην αρχαία Αθήνα ήταν τα εξής: Στην Αθήνα της κλασικής εποχής η εκπαίδευση και η διαπαιδαγώγηση των νέων ενδιέφεραν οπωσδήποτε την επίσημη Πολιτεία, αλλά δεν αποτελούσαν δικό της μέλημα, όπως αποτελούν σήμερα. Η εκπαίδευση των παιδιών αποτελούσε μέριμνα

κυρίως των γονέων. Οι γονείς ήταν αυτοί που πλήρωναν τους δασκάλους και αυτοί που αποφάσιζαν αν θα έστελναν τα παιδιά τους στο σχολείο.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της αθηναϊκής εκπαίδευσης ήταν τα εξής:

-Αφορούσε μόνο αγόρια. Τα κορίτσια δεν αποκτούσαν ιδιαίτερες γνώσεις πέρα από αυτές που θα τους επέτρεπαν να διαχειρίζονται σωστά τις υποθέσεις του σπιτιού τους, όταν θα αποκτούσαν οικογένεια.

-Ξεκινούσε από την ηλικία των 7 ετών και διαρκούσε ως την εφηβεία.

-Ήταν στοιχειώδης και περιοριζόταν στη μετάδοση κάποιων βασικών γνώσεων, ενώ δεν υπήρχαν ανώτερα σχολεία. Από τον 4ο αιώνα π.Χ. ανώτερη μόρφωση πρόσφεραν και οι φιλοσοφικές και οι ρητορικές σχολές που ιδρύθηκαν στην Αθήνα, όπως η Ακαδημία του Πλάτωνα και η σχολή του ρήτορα Ισοκράτη.

Πρῶτον μὲν καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ ἐπιμελοῦνται ὅπως βέλτιστος γενήσεται ὁ παῖς:

Η διαπαιδαγώγηση του νεαρού Αθηναίου άρχιζε από τα πρώτα χρόνια της ζωής του μέσα στο σπίτι. Την κύρια ευθύνη για την ανατροφή του, την είχε η μητέρα του, καθώς ο πατέρας του απουσίαζε συχνά για εξωτερικές εργασίες. Στις πιο εύπορες οικογένειες τη μητέρα βοηθούσαν η τροφός, δηλαδή η παραμάνα που ήταν δούλη ή ελεύθερη γυναίκα και ο παιδαγωγός. Ο παιδαγωγός, ήταν συνήθως ένας έμπιστος δούλος, ο οποίος συνόδευε το αγόρι στο σχολείο, το βοηθούσε στα μαθήματά του, του μάθαινε καλούς τρόπους ενώ μπορούσε ακόμα να του επιβάλλει και σωματικές ποινές. Τόσο η μητέρα όσο και η τροφός και ο παιδαγωγός φρόντιζαν ιδιαίτερα για την ηθική διαπαιδαγώγηση των παιδιών και χρησιμοποιώντας ως μέσα το παιχνίδι, τη διήγηση μυθικών ιστοριών, τις συμβουλές και τις παραινήσεις αλλά και κάποιες φορές τις τιμωρίες και τον εκφοβισμό, προσπαθούσαν να τους διδάξουν κάποιες βασικές αρχές και αξίες.

Εἴτα δέ, ἐπειδὴν οἱ παῖδες εἰς ἡλικίαν ἔλθωσιν,...οἱ μὲν γραμματισταὶ ... οἱ δὲ κιθαρισταὶ ... ἔνθα οἱ παιδοτρίβαι:

Όταν ο νεαρός Αθηναίος έφτανε στην κατάλληλη ηλικία, γινόταν δηλαδή 7 ετών, πήγαινε σχολείο. Εκεί τον συνόδευε ο παιδαγωγός, ο οποίος παρακολουθούσε μαζί

του τα μαθήματα. Τρεις κατηγορίες δασκάλων αναλάμβαναν την εκπαίδευση των αγοριών στην Αθήνα:

α. ο γραμματιστής, μάθαινε στους μαθητές γραφή, ανάγνωση και αριθμητική και τα βοηθούσαν να καταλαβαίνουν τα γραμμένα. Η διδασκαλία των ομηρικών επών θεωρούνταν ιδιαίτερα σημαντική καθώς προσέφεραν στους μαθητές πλούσια παραδείγματα προς μίμηση και τους δίδασκαν βασικές αλήθειες της ζωής.

β. ο κιθαριστής, δίδασκε τα παιδιά λύρα ή αυλό, να τραγουδούν και να χορεύουν ενώ παράλληλα τα εξοικείωνε με τον ρυθμό και την αρμονία, αφού θεωρούσαν ότι διέπλαθε θετικά το χαρακτήρα τους και γαλήνευε τη ψυχή τους

γ. ο παιδοτρίβης, εκπαίδευε τα σώματά τους για να είναι δυνατά και υγιή και για να μην αντιδρούν με δειλία σε δύσκολες συνθήκες. Σκοπός της άσκησης δεν ήταν να δημιουργήσει αθλητές αλλά να διαπλάσει αρμονικά τα μέλη του σώματος.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις κατανόησης του σχολικού βιβλίου

1. Ποιοι είχαν την ευθύνη για τα πρώτα στάδια αγωγής των παιδιών στην αρχαία Αθήνα;

Στην αρχαία Αθήνα κατά τα πρώτα στάδια της ζωής των παιδιών, την ευθύνη για την διαπαιδαγώγησή τους, πριν ξεκινήσουν το σχολείο, είχαν η τροφός τους, η μητέρα τους, ο παιδαγωγός και ο πατέρας. Αρχικά, η μητέρα και δευτερευόντως ο πατέρας, ο οποίος συχνά απουσίαζε από το σπίτι για να ασχοληθεί με προσωπικά ζητήματα ή με τις υποθέσεις της πόλης, φρόντιζαν για τη σωστή ανατροφή των παιδιών. Στις εύπορες οικογένειες στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών συμμετείχαν επίσης η τροφός, δηλαδή η παραμάνα, που ήταν δούλη ή φτωχή ελεύθερη γυναίκα και ο παιδαγωγός. Πιο συγκεκριμένα, ο παιδαγωγός ήταν μορφωμένος δούλος, ο οποίος μάθαινε στο νέο καλούς τρόπους, τον συμβούλευε και τον συνόδευε στο σχολείο και το βοηθούσε στα μαθήματά του. Τόσο οι γονείς όσο και η τροφός και ο παιδαγωγός επεδίωκαν τη διαπαιδαγώγηση των νέων διδάσκοντας τους, να διακρίνουν το καλό από το κακό το δίκαιο από το άδικο, το όμορφο από το αισχρό με απώτερο στόχο να γίνουν ενάρετοι άνθρωποι.

2. Σε ποια σχολεία φοιτούσαν οι μικροί Αθηναίοι, από ποιες ειδικότητες δασκάλων εκπαιδεύονταν και τι μάθαιναν από τον καθένα;

Στην αρχαιότητα καθώς δεν υπήρχε δημόσια οργανωμένη εκπαίδευση, οι μικροί Αθηναίοι όταν έφταναν στην κατάλληλη ηλικία, φοιτούσαν σε ιδιωτικά σχολεία, δηλαδή στα σπίτια δασκάλων, στους οποίους πλήρωναν δίδακτρα. Οι δάσκαλοι (γραμματισταί) μάθαιναν στους μαθητές γραφή, ανάγνωση και αριθμητική και τα βοηθούσαν να καταλαβαίνουν τα γραμμένα. Δάσκαλοι της μουσικής (κιθαρισταί) δίδασκαν τα παιδιά λύρα ή αυλό, να τραγουδούν και να χορεύουν ενώ παράλληλα τα εξοικείωναν με τον ρυθμό και την αρμονία, αφού θεωρούσαν ότι διέπλαθε θετικά το χαρακτήρα τους και γαλήνευε τη ψυχή τους. Τέλος, δάσκαλοι της γυμναστικής (παιδοτρίβαι) εκπαιδεύαν τα σώματά τους για να είναι δυνατά και υγιή και για να μην αντιδρούν με δειλία σε δύσκολες συνθήκες.